

Iolanda Enjuanes
Arxiu Municipal de Lleida

Guillem Roca
Universitat de Lleida

Lleida 1716: una instantània dels barris de Sant Llorenç i Sant Andreu

pàg. 86-93

RESUM

El present treball pretén ser una visió fotogràfica de la Lleida de 1716. A partir del Cadastre de Patiño hem intentat plasmar el moment exacte en què es pren declaració als habitants de Lleida per instaurar el nou impost contributiu. És mitjançant aquestes descripcions tan detallades que hem copsat com vivien i on els veïns dels barris de Sant Llorenç i de Sant Andreu.

ABSTRACT

The aim of this study is to show a photographic view of Lleida in 1716. Based on the *Cadaastre de Patiño* this research look at the exact moment when this register to establish a new tax was written. Is by using the highlighted descriptions contained in the documents, that we have understood how the neighbourhoods of Sant Llorenç and Sant Andreu where distributed and how people used to live there.

PARAULES CLAU

Lleida, Cadastre, Sant Llorenç, Sant Andreu, urbanisme i societat.

KEYWORDS

Lleida, Cadastre, Sant Llorenç, Sant Andreu, urbanism and society.

INTRODUCCIÓ

A l'Arxiu Municipal de Lleida es conserva el *Catastro, inventari o descripció de las heretats y bens que tenen y poseeixen los naturals y habitants de la ciutat de Lleyda*. Fou escrit a partir de les normes traçades per José Patiño, Intendent General del Principat, l'any 1716, per tal de conèixer el grau de riquesa individual dels habitants de la ciutat i, així, satisfer el nou impost de Catalunya (BOADAS 1986: 9-13).¹ Juntament amb aquest inventari hem utilitzat una relació de veïns escrita l'any 1717 per tal de saber l'ofici del propietari, quanta gent vivia a cada alberg, quina relació de parentiu tenien, etc.² Tot plegat ens ha permès recuperar amb detall l'estructura dels barris de Sant Llorenç i de Sant Andreu (fig. 1).

¹ Arxiu Municipal de Lleida (AML), Fons Municipal, *Cadaastre inventari de les propietats i béns dels habitants i forasters de l'horta i terme de Lleida*, any 1716, reg. 935.

² AML, Fons Municipal, *Relació de veïns de Lleida*, anys 1717-1756, reg. 200.

Fig. 1 - Cadastre inventari de les propietats i béns dels habitants i forasters de l'horta i terme de Lleida, 1716, reg. 935 (Arxiu Municipal de Lleida)

Cal tenir present que, després de la guerra, Lleida era una ciutat amb poc menys de tres mil habitants. Curiosament el veïnatge de 1718 ens facilita una població de 2.262 persones mentre que el de 1717 en recompta 2.716. Si ho comparem amb els 4.650 habitants de Girona després de la guerra (BOADAS 1986: 12) o amb les estimacions sobre Lleida de Josep Aparici a començaments del segle XVIII, amb unes xifres que ronden els 6.000 habitants, es constata el gran daltabaix que va suposar el conflicte (PLA I SERRANO 1996: 21). No obstant això, cal considerar que els censos d'aquests anys pateixen una forta infravaloració i, per tant, el nombre d'habitants el 1717 hauria de ser superior. Lluïsa Pla i Àngels Serrano consideren que hi ha un 30% d'ocultacions en la relació de veïns de 1718, per la qual cosa podríem parlar d'un total proper als tres mil habitants (PLA I SERRANO 1996: 24-25). La mateixa operació el 1717 proporciona un total de 3.500 habitants. La diferència entre un any i l'altre es deu, en gran part, al moviment migratori d'una societat eminentment rural de la qual ja se'n avisa en la relació de veïns de 1718 (fig. 2).³

Fig. 2 - Relació de veïns de Lleida, 1717-1756, reg. 200 (Arxiu Municipal de Lleida)

BARRI DE SANT ANDREU

El barri de Sant Andreu, juntament amb el barri de la Suda i bona part del barri de Sant Joan, formaven el nucli originari de la ciutat de Lleida (BOLÒS 2009: 235). Referència fonamental d'aquest barri era l'església parroquial de Sant Andreu enderrocada precisament el 1707 durant la guerra de Successió. El barri abastava part de la Suda, tota la costa meridional del turó, la Cuirassa i una banda del carrer Cavallers, això inclou els actuals carrers de la Companyia, Maranyosa, Dolors, Sant Cristòfol, Gairoles i Costa del Jan.

La guerra de Successió portà la destrucció a bona part del barri, sobretot aquella més propera a la Llengua de Serp. En el cadastre estudiat veiem com Joan Cases, notari, que vivia a la Redola de Sant Joan,⁴ declarava que la major part de la casa estava derruïda per la guerra passada.⁵ Les successives guerres i la degradació van ajudar a fer desaparèixer gairebé tot el barri. Aquesta despoblació quedà palesa en el mateix cadastre, quan Felix Casanoves declarava tenir un forn «que vuy no serveix per no tenir veïnat».⁶

Nosaltres ens hem centrat en un carrer, el de Sant Cristòfol. Una de les primeres notícies que en tenim és al Capbreu Autèntich de 1382, on es descriu com a «carreró que munta a la Cuirassa» (LLADONOSA 2007: 309), tot i que també rebia altres noms com «carrer de la Joeria» i «carrer Reial» (BOLÒS 2009: 240). A mitjan segle XVI a l'extrem del carrer hi havia un portal conegut com a Sant Cristòfol, el nom del qual li venia donat per un hostal que també tenia façana al carrer Major (PRIM 1893: 166), on hi havia una petita capella dedicada a Sant Cristòfol, patró de traginers i transportistes, segurament els clients que més freqüentaven el citat hostal (LLADONOSA 2007: 311).⁷ Al cadastre de 1716 el carrer apareix escrit de dues maneres: Sant Cristòfol i «Joeria».

Els habitants i els seus oficis

El primer que observem és que el barri de Sant Andreu era el més deshabitat de la ciutat, ja que solament hi comptabilitzem 177 persones, de les quals noranta-una eren dones i vuitanta-sis homes. Aquestes persones estan repartides en cinquanta-vuit cases que tenia el barri en el moment de fer el cadastre. Partint de la base que solament comptabilitzem aquelles cases declarades, això ens impedeix saber amb exactitud quantes cases hi havia realment dempeus. Després del carrer Cavallers, que comptava amb disset cases, el carrer Sant Cristòfol era el més

³ «Dels que no se explica a hont habiten, es per no haberse pogut fixament averiguar son domicili o, més continua habitació, lo que no es destranyar per ser esta una ciutat frontera de Aragó, de ahont en lo temps que s'guanye jornals en esta ciutat acostuman a vindrer a treballar y passat lo temps de les fenyes se ausenten» (AML, Fons Municipal, *Relació de veïns...*, 1718, reg. 200, fol. 47v).

⁴ Majoritàriament aquest carrer pertanyia al barri de Sant Joan, però la part més alta, la que tocava amb la llengua de Serp, pertanyia al barri de Sant Andreu.

⁵ AML, Fons Municipal, *Cadastre inventari...*, fol. 187r.

⁶ AML, Fons Municipal, *Cadastre inventari...*, fol. 387r.

⁷ AML, Fons Municipal, *Llibre de Crims*, any 1589, reg. 828, fol. 67v.

poblat amb catorze cases i quaranta-cinc habitants, seguits de la plaça de la Cadena amb dotze cases i el carrer Companyia amb sis. Al final de la llista trobem únicament dues cases declarades a la plaça de la Cuirassa i al carrer Gairoles, i amb una sola els carrers de la Costa i el de Sant Andreu.

Entre els declarants veiem que la mitjana d'edat era de quaranta-tres anys: el més jove Francesc Borrell, jornalier de vint-i-quatre anys que vivia de lloguer a la casa propietat de Josep Sabater al carrer de Sant Cristòfol, i la més vella la vídua Àgueda Sahon de seixanta-vuit anys, que vivia amb els seus tres fills, curiosament veïna del mateix carrer.

Entre els declarants hi trobem vuit vídues i un únic vidu, aquest últim era Josep Sánchez de seixanta anys, jornalier de professió, que vivia amb el seu fill de dotze anys al carrer que va de la «Universitat a l'Església de Sant Andreu».

En general hem observat que les famílies comptaven amb pocs membres. Pla i Serrano afirmen en el seu estudi que, a partir del cens de 1718, les dimensions de les unitats familiars eren molt reduïdes i atribueixen una mitja de 3,77 persones per casa (PLA I SERRANO 1996: 44). Al carrer de Sant Cristòfol, per exemple, hem trobat que hi vivien tres solters, un matrimoni sol, un matrimoni que convivia amb el sogre, dues vídues que vivien amb els seus fills, sis llars que estaven formades pel matrimoni i un fill únic i tres llars més on el matrimoni residia amb més d'un fill.

El valor de les cases del barri era de 271 lliures de mitjana. La de menys valor era una casa propietat de Mariano Peremateu situada al carrer Cavallers, de 30 lliures de valor perquè la declarà inhabitable, i la més cara, casualment també al carrer Cavallers, era una casa de 600 lliures de valor, propietat de Josep Jordà i que comptava amb trull, celler, una sala, sis «apostos» i una cuina. Les cases del carrer Sant Cristòfol oscil·laven entre les 100 i les 400 lliures i la seva mitjana era de 213 lliures.

Les professions més nombroses eren les relacionades amb el camp: disset jornaliers i catorze pagesos. Molt lluny quedaven els notaris, que eren exactament tres. Les altres professions registrades podem dir que són simbòliques, ja que compten amb un sol membre: escrivà, espartenyer, forner, fuster, moliner, sastre, serraller... Per tant, reafirmem el fet que la ciutat tenia una tradició molt important de pagesia. És curiós com Jordi Bolòs afirma que al carrer Cavallers, durant els segles XIV i XV, a la part de Sant Andreu, no hi ha comptabilitzat cap llaurador (BOLÒS 2009: 238), mentre que el cadastre de 1716 ens revela com n'era d'important el col·lectiu de pagesos i de jornaliers.

Durant la primera meitat del segle XVIII hi devia haver molta mobilitat migratòria a tota la ciutat i l'estudi detallat del carrer Sant Cristòfol encara ens ha reforçat més aquesta idea. Un primer punt ha estat l'alt índex de lloguers: de les catorze cases que hi havia en aquest carrer, cinc eren de lloguer i a tot el barri n'hi havia dinou de les cinquanta-vuit cases declarades. Aquests llogaters pagaven una mitjana de tretze lliures l'any. En comparar les diferents relacions de veïns entre 1717 i 1756 observem la gran varietat de famílies que hi han viscut. Solament dos famílies de les catorze inicials, els Borrell i els Pach, perduren entre 1716 i 1756.⁸ A mode de curiositat direm que a mitjan segle XX trobem encara algun Pach residint al carrer de Sant Cristòfol.

Descripció del carrer Sant Cristòfol

Per poder situar les cases del carrer Sant Cristòfol hem hagut de recórrer a diversos punts de referència: principalment a la Capella de Sant Jaume, que encara avui es troba a la cruïlla entre el carrer Cavallers i el carrer Major, i a l'antic convent dels jesuïtes que ocupava l'espai on abans hi havia el seminari. El carrer Sant Cristòfol pujava sinuós per la falda del castell i havia estat, durant els anys medievals, una de les vies de l'antiga jueria.

A la part baixa, a tocar de la capella hi vivia la viuda Caterina Calcaterra.⁹ Seguint aquesta afrontació hem trobat

una filera de quatre cases fins arribar a la casa cantonera entre el carrer Cavallers i el carrer Sant Cristòfol. Aquest era l'alberg del fuster Anastasi Roure, que afrontava amb la casa derruïda d'en Ramon Oliver.¹⁰ A l'altra banda, davant per davant de l'Anastasi Roure, hi tenia un corral un home anomenat Fèlix Casanoves.¹¹ Aquesta és l'única casa que hem pogut documentar a la banda esquerra del carrer i sembla, per tant, que tot l'espai estava deshabitat o abandonat. Des de la part baixa fins a l'encreuament amb el carrer denominat la Costa, actualment Costa del Jan, hi hem documentat vuit propietats. A la part superior hi havia dos cases del mateix Fèlix Casanoves dessus anomenat. Una era un forn que, com hem dit més amunt, estava sense ús, l'altra era una casa que només tenia parets i una part de coberta. Per darrere d'aquestes cases hi pujava la via anomenada la Costa on no hi hem pogut localitzar gaires habitants.

El carrer Sant Cristòfol pujava sinuós per la falda del castell i havia estat, durant els anys medievals, una de les vies de l'antiga jueria

⁸ AML, Fons Municipal, *Relació de veïns...*, 1756, reg. 200, fol. 23v. Aquests són la família de Francisco Borrell i de Joan Pach.

⁹ AML, Fons Municipal, *Cadastre inventari...*, fol. 226r i AML, Fons Municipal, *Relació de veïns...*, núm. 317.

¹⁰ AML, Fons Municipal, *Cadastre inventari...*, fol. 264r.

¹¹ AML, Fons Municipal, *Cadastre inventari...*, fol. 387r i AML, Fons Municipal, *Relació de veïns...*, núm. 556.

La mitjana d'edat dels habitants del barri era de quaranta-tres anys, el més vell dels quals era l'Alonso Josep Garcia de vuitanta anys i el més jove el jornalero Joan Navals de vint-i-un, si només tenim en compte els caps de família.¹⁷ Semblantment al carrer de l'Hospital, on vivien cent seixanta persones, la mitjana d'edat era de quaranta-cinc anys amb una forquilla de trenta-vuit anys entre la persona més vella (seixanta-dos) i la més jove (vint-i-quatre). A més, al barri hi habitaven un total de quaranta-quatre vidus (quaranta-una dones i tres homes), tot i així al carrer de l'Hospital, tenint en compte que era el tercer més poblat del barri, només hi havia tres vídues.

Al carrer de l'Hospital, el nucli familiar era, generalment, variable. Així, vuit persones vivien soles, mentre que la resta vivien acompanyades d'un grup compost, bàsicament, per familiars directes i, en alguns casos, també per mossos, criats i aprenents. La quantitat de fills anava directament lligada amb la capacitat econòmica de la família i no pas amb la joventesa de les mullers a l'hora de maridar. Així, apotecaris i adroguers, entre altres professions benestants, tenien més fills que la resta d'artesans (HUGUET 1990: 103). Per exemple, l'apotecari Anton Pifarré va tenir tres filles amb les quals convivia juntament amb la dona, la mare, una neboda, una criada i un mosso.¹⁸

La realitat social del barri era força heterogènia, l'atractiu d'alguns espais comercials centrals com el carrer Major, on hi havia l'Almodí i l'hospital, contrastava amb altres espais perifèrics ocupats per l'horta d'intramurs. Així, per exemple, si comparem el valor de les cases hi trobem un ventall immens que oscil·lava entre les 15 lliures de la més econòmica i les 1.500 lliures de la més cara amb un valor mitjà de 270 lliures per a tot el barri. Per contra, al carrer de l'Hospital, per la seva centralitat i dinamisme comercial, les cases hi tenien un valor superior. Així, la més econòmica estava valorada en 150 lliures i la més costosa en 1.000 lliures, amb un valor mitjà de 412 lliures. El mateix succeïa amb els lloguers, de manera que mentre que el lloguer mitjà del barri estava valorat en 13 lliures anuals, el del carrer de l'Hospital era de 23 lliures. Aquestes dades ens han de fer reflexionar sobre la realitat heterogènia d'aquesta zona on convivia gent provinent de diversos teixits socials.

D'altra banda, aquesta realitat plural queda perfectament plasmada en l'estudi dels oficis del barri. Així, mentre al barri de Sant Llorenç hi predominaven els pagesos i jornaleros amb molta diferència respecte de la resta d'oficis, vuitanta-quatre pagesos i vuitanta-dos jornaleros enfront de cinc teixidors, que és el següent ofici amb

més representants; al carrer de l'Hospital hi trobem tres pagesos, dos cirurgians, dos ferrers... En general, en termes de barri la varietat d'oficis és extraordinària, hi trobem: quatre mestres de cases i quatre escudellers, tres revenedors, tres cirurgians, dos carnisers, dos carreters, dos forners, dos pobres de solemnitat, un manescal... Al carrer Hospital la varietat també hi és present però s'hi acumulen alguns oficis relacionats amb la medicina per la proximitat de l'hospital. D'aquesta manera, hi trobem dos dels tres cirurgians que vivien al barri, un apotecari i un hospitaler, juntament amb dos ferrers, un revenedor, un sabater de vell, etc.

Descripció del carrer Hospital

Iniciem el nostre passeig pel carrer de l'Hospital de 1716 a l'alçada del mateix edifici que li donà nom. L'Hospital de Santa Maria aixecava la seva façana davant la Plaça de l'Almodí i separava l'actual carrer Major entre carrer de Sant Antoni i carrer de l'Hospital. No obstant això, presentava un aspecte força diferent de l'actual, principalment perquè els carrers que ara ens permeten veure els laterals no existien. A la banda occidental hi vivien en Josep Mir¹⁹ i la Polònia Aiguader²⁰ els quals afrontaven amb el cementiri de l'hospital, que era paral·lel al riu. En canvi, a la banda oriental, hi vivia l'apotecari Domingo de Dios.

Aquest farmacèutic ocupava una casa propietat de l'hospital «a títol de prohibir de medicina als pobres malalts de dit hospital».²¹ De ben segur ocupava la casa que l'any 1703 es féu construir al mestre de cases, anomenat El Borgonyó, destinada a un farmacèutic (CONEJO 2002: 128).

Com ja hem dit més amunt, al davant de l'hospital no hi havia la façana monumental de la Catedral Nova sinó una plaça denominada de l'Almodí. L'antic magatzem de blat presidia la plaça des de la banda de septentrió i s'hi abocaven el carrer la Palma, el carrer Nou i el carrer del Partit. Aquest carrer del Partit sovint s'ha confós amb el carrer que li és paral·lel denominat de la Santa Creu. Al capdamunt del carrer del Partit hi tenia un corral el pagès Josep Llombart²² que afrontava amb la placeta de les Monges Descalces i on en Cosme Fàbregues hi tenia un forn per coure pa per

Presentava un aspecte força diferent de l'actual, principalment perquè els carrers que ara ens permeten veure els laterals no existien

¹⁷ AML, Fons Municipal, *Cadastré inventari...*, fols. 217v i 386r i AML, Fons Municipal, *Relació de veïns...*, nùms. 302 i 554.

¹⁸ AML, Fons Municipal, *Cadastré inventari...*, fol. 253r.

¹⁹ AML, Fons Municipal, *Cadastré inventari...*, fol. 380v i AML, Fons Municipal, *Relació de veïns...*, núm. 546.

²⁰ AML, Fons Municipal, *Cadastré inventari...*, fol. 262v.

²¹ AML, Fons Municipal, *Cadastré inventari...*, fol. 377v i AML, Fons Municipal, *Relació de veïns...*, núm. 540.

²² AML, Fons Municipal, *Cadastré inventari...*, fol. 327r i AML, Fons Municipal, *Relació de veïns...*, núm. 465.

APROXIMACIÓ A LES CASES DEL XVIII

Gràcies al cadastre de 1716 hem pogut imaginar com serien les llars de principis del segle XVIII a la ciutat de Lleida i segurament no distaven gaire de la casa medieval descrita per Bolòs.³² Ramona Huguet dividia les cases dels artesans en tres parts. La primera s'anomenava entrada o botiga; la segona part corresponia a estances destinades a habitació individual o col·lectiva, com els quartos i els «apostosos», i les sales amb una funcionalitat més àmplia emprades com a menjador, cuina o lloc de vida social; i encara hi havia una tercera part formada per dependències auxiliars o peces d'enllaç com els corrals, els estables, els cellers, els trulls i les alforfes (HUGUET 1990: 94).

Les cases estudiades, tant les del barri de Sant Andreu com les de Sant Llorenç, no tenien més de tres nivells.³³ En el nivell inferior es trobaven el celler i el trull, ambdós molt lligats a l'agricultura sobretot a la vinya i a l'oli, però aquest nivell també

Gràcies al cadastre de 1716 hem pogut imaginar com serien les llars de principis del segle XVIII a la ciutat de Lleida i segurament no distaven gaire de la casa medieval descrita per Bolòs

devia assumir altres funcions com la de rebost. A la planta baixa, a peu de carrer, se situava l'entrada i la botiga o l'obrador propi dels artesans industrials, lloc on fabricaven i comercialitzaven els seus productes i segurament en aquesta mateixa planta hi devia haver una part semioberta, l'establia i el corral (HUGUET 1990: 94). Ja hem dit que les cases devien ser estretes i això feia que moltes vegades els «apostosos» estiguessin

repartits entre la planta baixa, el primer i el segon pis. Les alforfes normalment se situaven al capdamunt de la casa i en ocasions devien servir d'habitatge i no de magatzem.

Al barri de Sant Andreu totes les cases tenien entrada. Primer vam creure que corresponia solament a la porta però estudis que aprofundeixen en inventaris de cases han copsat que l'entrada era el nucli organitzador i articulador de tots els espais de la planta baixa (CAPDEVILA 2001: 112). També hem vist que en alguns casos tenien altres funcions, com passava a

casa d'en Pere Gomis, jornalier de seixanta-set anys, que vivia al carrer Cavallers i que declarava tenir entrada, la qual utilitzava com a establia.³⁴

Al barri de Sant Andreu no trobem cap obrador ni botiga, en canvi al barri de Sant Llorenç trobem cinc obradors relacionats amb l'ofici de la terrissa, quatre escudellers i un cantirer. En Miquel Sunyer, per exemple, a casa seva hi tenia un «pati cubert de teulada a on se treballa la obra de escudeller, en altre pati descobert que serveix per a fer eixugar la obra i lo forn de fer coure».³⁵ Semblantment, trobem diverses botigues, espais d'emmagatzematge, a les cases de: dos adroguers, dos apotecaris, dos botiguers, dos negociants, un cirurgià, un sabater i un teixidor de lli. L'Anton Pifarré, apotecari amb casa al Peu del Romeu, tenia botiga i rebotiga i la vídua Geltrudes Cabacés i el pagès Carles Pocurull declararen tenir botiga on guardaven el blat.

De les cinquanta-vuit cases que hem comptabilitzat al barri de Sant Andreu, deu tenien celler i alhora trull i totes se situaven al carrer Cavallers i a la plaça de la Cadena, segurament perquè l'accés pel carrer Cavallers era el més idoni per passar carros i animals. En canvi, els carrers costeruts, com el de Sant Cristòfol, presentaven un accés més complicat. Per contra, al barri de Sant Llorenç hi trobem cinquanta-quatre cases que tenien trull i/o celler, la major part concentrades al carrer Cavallers i a la plaça de la Cadena. També en trobem en altres carrers com Sant Antoni, d'en Ventosa, Hospital, Peu del Romeu i la plaça de l'Almodí.

No totes les cases comptaven amb cuina, de fet en tots dos barris hi havia més llars sense aquesta cambra. La cuina era l'espai on es guisava però també esdevenia el punt de reunió familiar, ja que era l'indret més calent de la llar. Tot i que en general es tractava d'una estança independent hem copsat que en alguns casos les sales adquirien la dita funció de cuina.³⁶

El numero d'«apostosos» varia molt segons la casa. La llar amb més «apostosos» la posseïa Mateu Jové, pagès, que vivia al carrer Sant Antoni amb la seva dona i els seus quatre fills. Per això, creiem que s'ha de posar en dubte el rigor dels inspectors, aquests no sempre utilitzaven la mateixa metodologia per descriure l'interior de les cases. Mentre que en alguns casos detallaven els «apostosos» en altres solament parlaven de plantes i donaven per entès que en cada planta ja hi havia un

³² «(...) afirmant que les seves façanes solien ser poc amples amb una planta situada a peu pla, on hi podia haver el celler, l'obrador i l'escala per pujar al pis principal. En el segon nivell trobaríem el menjador, les cambres i de vegades la cuina. Per damunt encara hi hauria les golfes, alguna cambra i els terrats» (BOLÒS 2009: 40).

³³ En el cadastre les diferents plantes s'anomenen «sostres».

³⁴ AML, Fons Municipal, *Cadastre inventari...*, fol. 344r.

³⁵ AML, Fons Municipal, *Cadastre inventari...*, fol. 429r.

³⁶ Isidre Bonet, pagès de 35 anys que vivia al carrer d'en Ventosa declara que té «una sala ont és la cuina» (AML, Fons Municipal, *Cadastre inventari...*, reg. 935, fol. 331v).

nombre determinat de sales i «aposentos».

El concepte de llar ha canviat molt d'ençà. Al segle XVIII l'habitatge era el lloc on es vivia, no l'edifici concret o la casa. La casa era un element arquitectònic mentre que l'habitatge es referia a l'ús que hom feia d'aquell espai (HUGUET 1990: 92). Per això, molts cops un habitatge ocupava només una part de la casa, n'hem vist exemples concrets al cadastre com el cas de l'apotecari Domingo de Dios que vivia en una algorfa.³⁷

CONCLUSIONS

En les pàgines anteriors hem intentat explicar com devien ser els barris de Sant Llorenç i de Sant Andreu el 1716. Les

dades obtingudes a partir de la documentació de l'Arxiu Municipal de Lleida ens han traslladat a un moment concret, ha estat com fotografiar un instant de la Lleida dels inicis del segle XVIII. Aquesta plasmació ens ha permès, per una banda, copsar on vivien aquells lleidatans, els efectes palpables de la guerra sobre les cases i la disposició d'alguns espais urbans avui en dia ja desapareguts, i per l'altra, hem copsat els lligams familiars dels que conviuen sota un mateix sostre i la distribució de les seves cases.

A partir d'aquí, la possibilitat de recrear la Lleida de 1716 i poder passejar pels antics carrers de la nostra ciutat seria possible si s'hi interrelacionen les descripcions ja obtingudes i la tecnologia informàtica. Tot és posar-s'hi.

BIBLIOGRAFIA

- BOADAS (1986): Joan Boadas, *Girona després de la Guerra de Successió*, Girona, Institut d'Estudis Gironins.
- BOLÒS (2009): Jordi Bolòs, *Dins les muralles de la ciutat. Carrers i oficis a la Lleida del segle XIV i XV*, Lleida, Pagès Editors.
- CAPDEVILA (2001): Alexandra Capdevila, «Estructura i distribució de les llars maresmenques a les darreries del segle XVII», *Sessió d'Estudis Mataronins*, 18, p. 111-120.
- CONEJO (2002): Antoni Conejo, *L'Antic Hospital de Santa Maria*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs.
- FERNÁNDEZ (2003): Roberto Fernández, *Història de Lleida. Segle XVIII*, Lleida, Pagès Editors.
- HUGUET (1990): Ramona Huguet, *Els artesans de Lleida (1680-1808)*, Lleida, Pagès Editors.
- LLADONOSA (1974): Josep Lladonosa, *Història de Lleida*, Tàrraga, F. Camps Calmet Editor, 2 vols.
- LLADONOSA (2007): Josep Lladonosa, *Els carrers i places de Lleida a través de la història*, Lleida, Universitat de Lleida, Ajuntament de Lleida.
- OLIVES (2009): Marià Olives, *Colección de Noticias ó sea, Memorias para formar la historia de la antiquísima y nobolísima ciudad de Lérida*, (a cura de Quintí Casals), Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs.
- PLA I SERRANO (1996): Lluïsa Pla i Àngels Serrano, *La societat de Lleida al set-cents. 1716-1815*, Lleida, Pagès Editors.
- PRIM (1893): Agustí Prim i Tarragó, *Cosas viejas de Lérida*, Lleida, Tipografia de la casa provincial de la Misericòrdia.
- PUJOL (2012): Josep Pujol, «Poblament i despoblament al Segrià del XVII. Les parròquies d'Aitona, Almatret, Seròs i Sudanell», *Pedralbes*, 32, p. 251-258.
- SOLI TORRES (1989): Romà Sol i Carme Torres, *La petita història de Lleida*, Lleida, La Mañana.

³⁷ AML, Fons Municipal, *Cadastre inventari...*, reg. 935, fol. 377v.